

Klaus BERGER, *Darf man an Wunder glauben?* Quell Verlag, Stuttgart 1996, 174 s.; ISBN 3-7918-1952-6.

Interesującą próbę przybliżenia szerszemu gronu czytelników problematyki cudu stanowi praca niemieckiego teologa K. BERGERA.

W książce, która składa się z ośmiu różnych objętościowo części, wyróżnić można dwie warstwy: fundamentalnoteologiczną i biblijnoteologiczną. Warstwa pierwsza obejmuje cztery części: *Wunder im Kreuzfeuer der Diskussion* (s. 11-40), *Was ist überhaupt ein Wunder?* (s. 41-59), *Wie kann es heute Wunder geben?* (s. 60-119), *Wunder contra Naturwissenschaft?* (s. 120-126). Autor stara się zaprezentować ogólnie współczesne rozumienie cudu.

W najobszerniejszej części pierwszej BERGER wychodzi od prostych, czasem naiwnych pytań, wyobrażeń (s. 13), które człowiek najczęściej łączy z fenomenem cudu. Na pytania te stara się już na początku swych rozważań udzielić jasnych, dość zróżnicowanych merytorycznie i gatunkowo odpowiedzi, jakby pragnąc uzmysłwić czytelnikowi, iż kwestia cudu była i pozostaje problematyczna. Kolejny etap wchodzenia w złożoność problematyki cudu stanowią rozważania na temat racjonalnej krytyki cudu. Pomijając filozoficzne podłoże tej krytyki BERGER ukazuje relację cudu do tzw. *czystej nauki*, wypracowanej na przełomie XIX i XX wieku, kwestionującej jakkolwiek możliwość zaistnienia cudu. Niemożliwość zweryfikowania zdarzenia cudownego w oparciu o kryteria *czystej nauki* oraz przyporządkowania go do pozytywistycznej wizji świata nie dyskredytuje ostatecznie możliwości zaistnienia tego zdarzenia, ale, jak podkreśla Autor, domaga się jego tłumaczenia w odniesieniu do innych wymiarów rzeczywistości. Część druga daje odpowiedź na pytanie, czym jest właściwie cud. BERGER, ograniczając się zasadniczo jedynie do biblijnego rozumienia cudu, mówi o nim jako o znaku (s. 43). Poprzez cud Bóg objawia siebie, swoją moc, świętość i pragnie wejść w dialog z człowiekiem – adresatem cudu. Chociaż BERGER rości sobie prawo do przedstawienia biblijnego rozumienia cudu jako znaku w ogóle, w istocie ukazuje jedynie jego teofanijny charakter, pomijając zupełnie zbawczy i eklezjotwórczy wymiar cudu. Część trzecia stanowi wywód na temat różnych sposobów doświadczania cudu. W punkcie wyjścia znajduje się wiara człowieka jako jeden z istotnych warunków percepcji cudu. Dla właściwego odczytania biblijnych cudów potrzebna jest wiara w Jezusa Chrystusa. Mimo zdominowania mentalności współczesnego człowieka przez nauki przyrodnicze nie zatracił on wrażliwości na inne wymiary rzeczywistości (s. 67). Według BERGERA znaczącą pomocą w dotarciu do tajemnicy cudu może być tzw. doświadczenie mityczne, któremu Autor nadaje własną oryginalną treść, odcinając się od traktowania tego co mityczne jedynie jako nierealne, nierzeczywiste, czy jako wytwór człowieka (s. 70-74). Doświadczenie mityczne pojmuje jako rodzaj doświadczenia, które wykazuje

pewne podobieństwa do wczesnochrześcijańskiego myślenia mitycznego, umożliwiające zbliżanie się do biblijnych wypowiedzi i doświadczanie konkretności oraz żywotności opisywanych tam wydarzeń. To doświadczenie umożliwia dotarcie do istoty cudu, która nie wyczerpuje się w warstwie zewnętrznej. Współcześnie można mówić o mitycznym doświadczeniu czasu, miejsca, porządku, a także o mitycznym mówieniu i milczeniu. Wszystkie tego rodzaju doświadczenia posiadają, według Autora, swoje analogie w Biblii. Dopelnieniem rozważań fundamentalnoteologicznych nad cudem stanowi krótka część czwarta: czy cuda są przeciw naukom przyrodniczym? Tytuł może sugerować chęć omówienia relacji: cud a nauki przyrodnicze. W istocie jednak w przeprowadzonej w tej części analizie Autor ogranicza się do odrzucenia scholastycznego rozumienia cudu jako zdarzenia stanowiącego wyłom w deterministycznie rozumianym porządku świata. Nadto, jakby odchodząc od wcześniejszego określenia cudu w kategoriach znaku, wskazuje tylko, że nie można współcześnie rozumieć cudu jako zdarzenia łamiącego prawa przyrody.

Drugą warstwę pracy tworzą rozważania biblijnoteologiczne (s. 127-165). W części piątej cuda zostają ukazane jako uzdrawiające działanie Bożej obecności w świecie. Zdaniem BERGERA tak jak w czasach biblijnych, tak i współcześnie przez pewnych wybranych ludzi i miejsca Boża obecność w świecie staje się wyraźnie postrzegalna (s. 128). Nadto jak w czasach Jezusa, podobnie i dziś Jego obecność bywa dla jednych błogosławieństwem, dla innych zgorszeniem i budzi sprzeciw. Część szósta i siódma prezentują Jezusa jako cudotwórcę. Interpretacja odpowiednio dobranych cudów biblijnych służy Autorowi z jednej strony do wyakcentowania cudotwórczej działalności Jezusa, a z drugiej do podkreślenia Jego mesjańskiej godności. To cuda w przekonaniu BERGERA są drogą prowadzącą do zdobycia mesjańskiej pewności, gdy idzie o osobę Jezusa. Słuszny wniosek Autora trudno jednak wyprowadzić na podstawie jednostronnie przeprowadzonej przez niego argumentacji (s. 156-158).

Całość rozważań zamyka krótkie podsumowanie (s. 166-171), w którym Autor raz jeszcze podkreśla niezwykle charakter zdarzenia cudownego, które tłumaczyć można jedynie w kategoriach biblijnych jako mityczno-mistyczne spostrzeżenie i przeżycie (s. 179).

Jak wskazano, w pracy Bergera wyróżnić można dwie warstwy. Warstwa fundamentalnoteologiczna ma charakter bardzo ogólny, stanowi jedynie popularyzatorskie przypomnienie wypracowanych na gruncie teologii fundamentalnej (np. przez A. KOLPINGA, H. FRIESA, E. KOPECIA) zagadnień związanych z teorią cudu. Godny podkreślenia jest fakt wyakcentowania przez Autora relacji cudu do nauk przyrodniczych, która jest dość powszechnie pomijana albo jedynie marginalnie przedstawiana we współczesnych opracowaniach kwestii cudu (por. O. KNOCH, *Dem, der glaubt, ist alles möglich*, Stuttgart 1993²; J. IMBACH, *Wunder. Eine existenzielle Auslegung*, Würzburg 1995). Warstwa biblijnoteologiczna stanowi z jednej strony ogólne przypomnienie najważniejszych myśli

wypracowanych po Soborze Watykańskim II z teologii cudu, a z drugiej ukazuje egzystencjalne implikacje związane ze zdarzeniem cudownym. Warstwa ta stanowić może interesujący przedmiot medytacji dla tych wszystkich, którzy poszukują odniesień cudu do swojego życia.

Omawiane pozycje są zasadniczo odbiciem panującej we współczesnej teologii niemieckiej tendencji ujmowania problematyki cudu. Z jednej strony szeroko przedstawiany jest wymiar teologiczny tej problematyki, ze szczególnym uwzględnieniem aspektu biblijnego, czy, jak w przypadku omawianych prac, także aspektu biblijno-egzystencjalnego. Z drugiej strony dość powszechnie autorzy piszący na temat cudu pomijają zagadnienia związane z teorią cudu (znakowy charakter cudu, relacja do nauk przyrodniczych, argumentacja z cudu). Jeśli już pojawiają się tego rodzaju rozważania, jak to zachodzi u BERGERA, są one najczęściej ukazane w wymiarze marginalnym oraz posiadają charakter co najwyżej przypomnienia wypracowanych wcześniej na gruncie teologii fundamentalnej rozwiązań.

* * *